

שיעור מספר 6
1 – 7 באוגוסט*

אסתר ומורדכי

שבת אחר הצהריים

קיראו את הפרקים והפסוקים הבאים לקראת שיעור השבת השבועי:
אסתר 1-10; א' קורינתיים 9:19-23; יוחנן 4:1-26; מעשי השליחים 17:26;
מתי 22:21; רומיים 18-20:1.

פסוק לשינון: "כי אם-החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלח ועמוד ליהודים
ממקום אחר ואת ובית-אביך תאבדו ומי יודע אם-לעת פזאת הגעת למלכות."
אסתר 4:14.

ע"אסתר, נעשה מבצע שליחות ברמה גבוהה בלבה של הפוליטיקה המסוכנת של אימפריית פרס. שליחותה הייתה מורכבת בעיקרה מסדרה של ניגודים בולטים. אסתר הייתה יתומה ומוצאה במיעוט אתני דתי דחוי, אך לבסוף הייתה לאשתו של מלך פרס. לא היתה זו עלייה לגדולה רק כדי שהיא תגדל מעוני לעושר, אלא עלייתה לגדולה מטרתה הייתה להוציאה מהאלמוניות ולטפחה לביצוע משימה מיוחדת במינה. זה דרש ממנה אסטרטגיה מסוכנת הכרוכה בעבודה סמוייה. מאוחר יותר היה עליה לגלות את מוצאה ודתה למרות הסיכון הרב. אסתר נתמכה על-ידי בן דודה ואביה המאמץ מרדכי, ועדותה האמיצה בכוח אישיותה המושכת בחצר האימפריה הפרסית, הצילה את עמה, שינתה את מעמדם החברתי השפל ועשתה אותם למושא ההערצה בכל האימפריה. ללא ספק, כתוצאה מנאמנותה, ידע אלוהי האמת נהיה נפוץ יותר בקרב שוביה, עובדי האלילים. בעוד שאין זה סיפור שליחות טיפוסי, נמצאים בסיפור של אסתר ומרדכי עקרונות מעניינים שיכולים להסביר לנו מהו מתן עדות בנסיבות מיוחדות.

*לימדו את השיעור השבועי לקראת שבת ה 8 באוגוסט.

אסתר בפרס

קיראו את אסתר 2:1-20. מה מתרחש כאן? איזה דברים בסיפור הזה קשים הם להבנה מנקודת המבט שלנו היום? (זיכרו גם בקוראכם שרבים מן הפרטים אינם מתועדים).

המשתה בן שבעת הימים שערך המלך אחשוורוש לאצילים והפקידים הרשמיים נראה ראוותני, אפילו בעיני אלו שבצמרת השלטונות הפוליטיים, ובטח מעל ומעבר למה שמקובל על משיחיים. הצריכה הבלתי מוגבלת של האלכוהול (אסתר 1:7,8) הייתה צפויה. סעודות מסוג זה לא היו חסרות תקדים. קיימים תיעודים של מלכים קדומים שהתרברבו על-כך שאירחו אלפים באירועים מיוחדים. שתייה מוגזמת בנסיבות כאלה בהחלט העיבה על שיקול דעתו של המלך עד כדי כך שהוא הזמין את אשתו ושתי לספק בידור לשיכורי המלך, באסיפה כלל גברית. היה זה הרבה מתחת לכבודה כאישה נשואה וכאחת ממשפחת המלוכה. תהיה תגובתה אשר תהיה, בפניה של ושתי היתה הדילמה של אובדן מעמדה, ובחירתה האמיצה לשמור על הערכה עצמית לנוכח רצונותיו השפלים של שליט כל יכול מוביל את הקורא להבין את הכוח שאשה בעלת עקרונות טובים יכולה להפעיל, אפילו בחצר מלוכה הנשלט בידי גברים. ועתה, עלינו להתייחס למעשיה של אסתר. באסתר 2:3 ניתן הרושם שנשים אלה לא היו מתנדבות. המלך הוציא צו, ובכך נאלצה אסתר לבוא. אם היתה היא מסרבת, מי יודע מה היה אחריתה.

קראו את א' קורינתיים 23-19:9. באילו דרכים אנחנו יכולים ליישם את העקרונות המצויינים בפסוקים אלה למה שקרה עם אסתר? האם הם חלים גם עלינו?

עד כה הגיבורה האמיתית בסיפור היא ושתי, שנעלמה מיד לאחר מכן מדפי ההיסטוריה. צניעותה ועמדתה על עקרונותיה סללה את הדרך לאסתר. אולם במקרים מסוימים, עמידה על עקרונות לאו דוקא מובילה לטוב כדבר ברור מאליו. מדוע עלינו לנקוט עמדות עקרוניות, גם אם לא נדע מראש את תוצאות פעולותנו?

אסתר בחצר המלך

קיראו את אסתר 2:10,20. איזה מצבים עלולים להתעורר, בהם לאום או דת צריכים להיות חסויים, לפחות לזמן מה? _____

קיראו את יוחנן 4:1-26, סיפורו של ישוע והאישה על אם הבאר. מדוע אומר לה ישוע באופן כל-כך גלוי שהוא המשיח, בעת שבקרב עמו שלו הוא לא היה גלוי כך? כיצד תיאור זה יכול לעזור לנו להבין את דבריו של מרדכי לאסתר? _____

פעמיים השביע מרדכי את אסתר שלא לגלות את הלאום ואת הרקע המשפחתי שלה. דבר זה הטריד מספר פרשנים, שהטילו ספק בצורך הזה של הסתרה (אסתר), במיוחד בזמן שהעם היהודי לא היה תחת איום קיומי. האם לא יכלה להיות עדת אלוהים לעובדי אלילים אלה אם היא היתה גלויה בזוהותה וזוהותו של האלוהים אותו סגדה? או שניתן לטעון שלהיות יהודי, משמעו היה חוסר-אמינות בחצרות הפרסים וכך שחשיפת זוהותה האתנית הייתה מונעת ממנה גישה למלך כאשר התחננה לפניו למען עמה? אולם נראה שעוד לפני האיום מרדכי הזהיר אסתר שלא לגלות את זוהותה. התנ"ך אינו אומר לנו את הסיבה לאזהרתו של מרדכי; וביחד עם זאת, כפי שניתן לראות בדוגמה של ישוע, לא צריך לחשוף את כל הפרטים בבת אחת בכל מצב. זהירות היא מעלה חשובה. אך עדיין נשאלת השאלה מדוע ישוע מדבר באופן כל-כך גלוי לאישה שליד הבאר דבר שנמנע הוא לעשות עם בני עמו?

"המשיח היה הרבה יותר מאופק כשדיבר אליהם. מה שנבצר מהיהודים, ושתלמידיו צוו לאחר מכן לשמור בסוד, נתגלה לה. ישוע ראה שהיא תעשה שימוש בידע בהבאת אחרים לשיתוף בחסדו" (אלן גיי וייט, כמיחת הדורות עמ' 190 הגרסא באנגלית).

האם הייתם אי פעם במצב שבו ראיתם לנכון שלא לומר יותר מדי על אמונתכם? מה היו הסיבות שלכם? בהסתכלם אחורנית עכשיו, מה הייתם עושים אחרת, אם בכלל?

”לַעַת כְּזֹאת” (אסתר 8: 5-19: 2)

באסתר פרק 3 פסוקים 5-1, מתחילה עלילת הסיפור להתפתח. מרדכי היהודי-ששמר את המצווה שנגד עבודת אלילים-סרב להשתחוות להמן, שהיה אדם בסך הכל. המן זעם וחיפש דרך לנקום את מה שהחשיב כהקלת-ראש בכבודו. על-ידי מעשיו העד מרדכי בין עובדי האלילים האלה על אלוהי האמת.

באיזה תירוץ השתמש המן בכדי לנסות לפטור את האימפריה הפרסית מהיהודים? מה זה אומר לנו על הקלות שבה הבדלים תרבותיים יכולים לעזור את עינינו לאנושיותם של כל בני האדם? אסתר 13-8: 3; ראו גם מעשי השליחים 17: 26.

כשמזימתו של המן נתגלתה, מרדכי הביע את צערו באופן גלוי, באמצעות אחד הטקסים הדתיים ביהדות שהוזכר במגילת אסתר: **”וּמְרַדְּכִי יָדַע אֶת-כָּל-אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מְרַדְּכִי אֶת-בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שָׂק וַאֲפֹר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זָעָקָה גְדוֹלָה וּמְרָה.”** (אסתר 1: 4). ובינתיים, אסתר הייתה נכונה לבוא לפני המלך. היא תהיה ליהודיה שתפר את חוק המלכות הפרסי בבואה בגבורה אל מול פני המלך ללא הזמנה, וזאת כחלק מתכנית לסיכול מזימתו של המן. המלך הרשה את כניסתה וקיבל את הזמנתה למשתה. כעת אסתר לוקחת תפקיד מוביל בדרמה שבפני הגולים היהודים בכל פרס. בסיפור זה, אסתר הראתה התכחשות עצמית וגבורה (אסתר 16: 4), טאקט (אסתר 8: 5), ואומץ (אסתר 6: 7). **”באמצעות אסתר המלכה גאל אלוהים בעוצמה את עמו. בזמן שנדמה בכל פעם, שאין כוח בעולם שיכול להצילם, אסתר ושותפותיה, על-ידי צום, תפילה ותושייה, הביאו לפתרון הבעיה, והובילו בכך לישועת עמם. מחקר פועלם של נשים בהקשר למטרתו של אלוהים בתקופה התנכית ילמדו אותנו לקחים שיאפשרו לנו לעמוד במצבי חירום בפועלנו היום. ייתכן שלא נבוא למצב גורלי ובולט כמצב הקשה בו עמו של אלוהים היה בזמנה של אסתר; אבל לעתים קרובות נשים שחזרו בתשובה יכולות ליטול חלק חשוב בעמדות צנועות יותר.”** (תגובות אלן ג'יי וייט, בפרשנות התנ"ך של אדוונטיסטים שומרי שבת, כרך 3, עמ' 1, 140).

קיראו את אסתר 4: 14, מילותיו המפורסמות של מרדכי לאסתר: ”וּמִי יוֹדֵעַ אִם-לַעַת כְּזֹאת הִגַּעַתְּ לְמַלְכוֹת”. באיזה דרכים יכול העיקרון שמאחורי מילות אלה לחול עליכם, ברגע זה?

מרדכי והמן

לפי אסתר 5-8, כיצד יכלה אסתר להציל את עמה?

התיעודים של שני המשתים של אסתר מביא את הסיפור לנקודת המשבר. הם גם מתעדים את ההיפוך הגדול של המזימה של השמדה האתנית. בין היתר חושף הסיפור את ההבדל בין כבוד אמיתי וכבוד העצמי, ומתעד את הענשתו של הנבל. לתככי החצר היו השלכות מרחיקות לכת. הם נותנים לנו להציץ אל מאחורי הקלעים של שליט אבסולוטי (אלוהים) וחצר משפטו. אסתר ומרדכי השתמשו בעמדותיהם, בידע שלהם בתרבות שבה הם חיו, ואת אמונתם בברית ההבטחה של אלוהים לעמו, להביא לגאולתם. בינתיים, למרות חיי שירות שקטים, מרדכי גילה את אמונתו, בלא שום אמצעים אחרים מלבד סירובו להשתחוות לפני המן. אנשים ראו זאת, והוכיחו אותו, אך הוא סרב להתפשר על אמונתו (אסתר 3-5:3). ללא ספק, היתה זו לעדות.

קראו אסתר 1-3:6. מה אומרים לנו פסוקים אלה על מרדכי? איזה לקחים נוכל להפיק על הדרך שבה עם האלוהים נוכל לתפקד, אפילו להעיד, בארצות זרות?

למרות שברור היה שמרדכי נאמן לאלוהים, אף-על-פי-כן, הוא עדיין הראה נאמנות לריבון האומה שבה התגורר. בעוד שסרב להשתחוות לפני בן-אדם, עדיין היה הוא אזרח טוב, בכך שחשף את המזימה נגד המלך. למרות שאיננו יכולים לקרוא יותר מדי בין השורות מן העובדה שהוא לא קיבל גמול על מעשה זה, מאוד ייתכן שהוא עשה את זה ואז פשוט הלך לדרכו, בלי ציפיה לשכר כלשהו על מעשהו. במהלך הזמן, כפי שניתן לראות בסיפור, הוא קיבל גמול ראוי ושופע על מעשהו הטוב. דוגמה זו, יכולה אולי לבוא לידי ביטוי גם במילים הבאות: **”אִם כֵּן, תִּנּוּ לְקִיסָר אֶת אֲשֶׁר לְקִיסָר וְלֹאֵלֹהִים אֶת אֲשֶׁר לֹאֵלֹהִים.”** (מתי 21:22).

כאשר מספר גויים הפכו ליהודים

קיראו אסתר 8. התמקדו בפסוק 17. כיצד נוכל להבין את זה במונחים של הושטת יד ועדות?

ללא ספק, מגילת אסתר היא לא סיפור טיפוסי על הושטת-יד ועדות. ובכל זאת אנו יכולים לראות משהו כמו התרחיש זה קורה כאן לקראת הסוף. כתוצאה מהצו של המלך בשם של היהודים, החלו "רבים מעמי הארץ מתיהדים פי-נפל פחד-היהודים עליהם" (אסתר 17:8). חלק מהפרשנים טוענים כי לא יכלה להיות זאת התנסות אמיתית שכן אין לפחד וחרדה מקום בגיור. בעוד שזה נכון, מי יודע כיצד אנשים אלה ומניעיהם בתחילה, הגיבו במרוצת הזמן לפועלה של רוח הקודש, במיוחד לאחר שראו את ההבדלים הגדולים בין אמונתם לבין האמונה והפולחן של אלוהי האמת?

קיראו רומים 18-20:1. כיצד יוכלו הרעיונות שכאן להתייחס לאנשים האלה, במיוחד בהקשר הסיפור הזה?

בגזרות המקוריות נגד היהודים, לא רק שהיהודים נועדו להשמדה, ניתן גם למשמדיהם את "שָׁלֵלִים לְבוֹז" (אסתר 13:3). כמו כן, כאשר קיבלו היהודים רשות להרוג את משנאיהם, נאמר להם שהם יכולים "לבוזו" רכוש אויביהם (אסתר 11:8). עם זאת, שלוש פעמים במגילת אסתר (9:10,15,16) נאמר במפורש כי "בְּבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם" היהודים. למרות שהטקסט לא מזכיר את הסיבה לכך, העובדה שצויינה שלוש פעמים מראה על הדגש שהונח על מעשה זה. סביר להניח שהם נמנעו מביזה משום שרצו שיהיה ידוע שהם פעלו מתוך הגנה עצמית ולא תאוות בצע.

כיצד נוכל לוודא כי בהושטת היד והעדות שלנו לאחרים איננו עושים דבר שיגרור לאנשים להטיל ספק במניעים שלנו? מדוע זה כל-כך חשוב?

לימוד נוסף: אלן ג'י וייט, "בימי המלכה אסתר", נביאים ומלכים, עמ' 598-606. "הצו שיצא נגד 'שארית הפליטה' יהיה דומה מאוד לזה שהונפק על-ידי אחשוורוש כנגד היהודים. היום אויבי הקהילה האמיתית רואים בחברה הקטנה של שומרי השבת כמרדכי בשער. יראת הכבוד של עם האלוהים לחוקיו שלו הם נזיפה ממותדת לאלו שהשליכו את יראת האדון ורומסים את שבתותיו." (אלן ג'י וייט, נביאים ומלכים, עמ' 605).

שאלות לדיון:

- איזה הקבלה נוכל לעשות בין הצו שהוגש נגד היהודים, ובין מה שעתיד לקרות בימים האחרונים כשנושא "תו החיה" יגיע לחזית?
- גם יהודים וגם משיחיים קדמונים חלקו על התקינות שמגילת אסתר תהיה במתכונת המגילה אינה מופיעה בתנ"ך שהיה בשימוש על ידי קהילת הקומרן במדבר שכתבו את מגילות ים המלח, ואף לא בכתבי הקודש של הקהילות שבטורקיה וסוריה העתיקה. שמו של אלוהים אינו מופיע במגילת אסתר, ואילו ישנם כ- 190 אזכורים של מלך עובדי האלילים. אין סימוכין לתפילה, הקרבה, בית-מקדש, או פולחן, למרות שתפילה וצום כן מוזכרים. לבסוף, דגש הברית (של אלוהים) על סליחה ורחמים אף הם אינם מוזכרים. ובכל זאת, ראה האדון לנכון לכלול אותה בכתבי הקודש. מדוע? איזה לקח רוחני עצום נוכל לקחת ממנו על שביכולתו של אלוהים לעבוד בחיינו לטוב, אפילו בנסיבות שנראות קשות במיוחד?
- חישבו עוד על הרעיון של מקרים שבמהלכם שליחים ואחרים העוסקים בהושטת יד אינם מדברים בגלוי על זהותם ועבודתם. מנו מספר סיבות (אם הן קיימות...) שבגללן עלינו לפעול כך, במיוחד בהקשר של שליחות? לפעמים, למשל, שליחים נזהרים מאוד שלא לומר מי הם, במיוחד במדינות שעוינות את העדות המשיחית. אם אנחנו מתרשמים שכדאי שלא נחשוף את זהותנו מייד, כיצד נוכל לעשות זאת בדרך שבה לא נרמה או נוליך אחרים שולל? הקהילה?